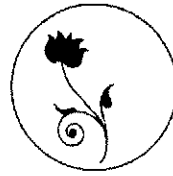
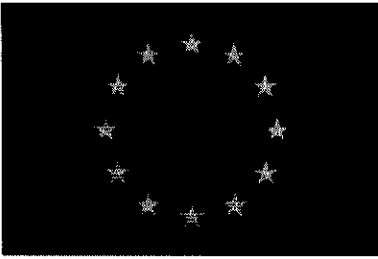

Azonosító: 03/N.

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

„Európai Unióval az Alsó-Tisza Vidékért”

Helyi Vidékfejlesztési Stratégia

Felülvizsgálat 2011

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

TARTALOMJEGYZÉK

<i>1. Vezetői összefoglaló</i>	2
<i>1.1 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe</i>	2
<i>1.2 Főbb célkitűzések</i>	2
<i>1.3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának célja</i>	3
<i>1.4 A HVS felülvizsgálat során alkalmazott nyilvánossági intézkedések, résztvevők</i>	3
<i>1.5 A HVS felülvizsgálat során elfogadott módosítások</i>	3
<i>2 Helyzetelemzés</i>	4
<i>2.1 A LEADER Helyi Akciócsoport által lefedett terület ismertetése</i>	4
<i>2.2 A LEADER Helyi Akciócsoport és a helyi partnerség</i>	9
<i>2.3 A LEADER megvalósítás során elért eredmények áttekintése</i>	10
<i>2.4 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának indokoltsága</i>	12
<i>2.5 SWOT elemzés</i>	14
<i>3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia</i>	15
<i>3.1 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe</i>	15
<i>3.2 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia kapcsolódása a térség szükségleteihez</i>	15
<i>3.3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia fő célkitűzései</i>	16

1. Vezetői összefoglaló

1.1. Jövőkép

Az Alsó-Tisza Vidék Fejlesztéséért Egyesület „Európai Unióval az Alsó-Tisza vidékéért” elnevezésű Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájában megfogalmazott célkitűzések megvalósulása esetén 2013-ra a foglalkoztatottság és jövedelmek növekednek valamint az életminőség javul, ezáltal a térség népesség-megtartó képessége fokozódik. A helyi agrártermékek feldolgozási, értékesítési lehetőségének megteremtésével a Helyi Akciócsoport településein tevékenykedő kistermelők, vállalkozások jövedelemszerzési alternatívái bővülnek, a foglalkoztatási lehetőségek száma növekszik, a megújuló energiára épülő rendszerek elterjedtsége fokozódik. A szálláshelyek felújításával, korszerűvé tételével, újak kiépítésével, a turisztikai szolgáltatások kibővítésével növekszik a térség idegenforgalmi vonzereje, nő a térségben eltöltött vendégéjszakák és elköltött jövedelmek mértéke. A falvak megújítása, a védett értékek megőrzése érdekében megvalósított fejlesztések, a közösségi és kulturális rendezvények hozzájárulnak a helyi identitástudat és a kulturális örökség fenntartásához, a helyi közérzet javításához és közvetve a turizmus fejlődéséhez.

1.2. Főbb célkitűzések

Az Akciócsoport tevékenységi területén a népességmegtartó képességet a térség gazdasági potenciáljának fejlesztésével akarjuk elérni. Ennek részeként a helyi foglalkoztatottság és a jövedelmek növelését, valamint az életminőség javítását célzó fejlesztési prioritásokból származó intézkedések megvalósítása szükséges. A helyi foglalkoztatás és a jövedelmek növelését - a mezőgazdasági jellegű vidékből adódóan - a helyi agrár termékek versenyképességének erősítésével valamint a helyi adottságokra épülő turizmus fejlesztésével akarjuk elérni.

A helyi életminőség javításával célunk a térségi lakosság életszínvonalának, identitásának, elégedettségének erősítése. Mindezt a helyi szolgáltatások fejlesztésével, helyi örökségvédelmi-, valamint falumegújítási intézkedésekkel kívánjuk elérni.

Az Európai Unióval az Alsó-Tisza Vidékért Helyi Vidékfejlesztési Stratégia fő célkitűzései:

- I. Falvak megújítása
- II. Vidéki örökség megőrzése
- III. Vállalkozás fejlesztés
- IV. Turizmus fejlesztése
- V. Helyi agrártermékek feldolgozási, értékesítési lehetőségeinek megteremtése
- VI. Kulturális és közösségi rendezvények megvalósításának támogatása
- VII. Megújuló energiákra épülő fejlesztések megvalósítása

1.3. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának célja

Az Alsó-Tisza Vidék Fejlesztéséért Egyesület 2008 júniusában készítette el HVS-ét. A helyi foglalkoztatottság és a jövedelmek növelését, valamint az életminőség javítását célzó fejlesztési prioritásokból származó intézkedések megvalósítását terveztük megvalósítani.

A stratégia 2008-as tervezése óta olyan változások következtek be melyek indokolják a stratégia általános felülvizsgálatát.

A válság hátrányosan érintette, mind az önkormányzatokat, mind a vállalkozásokat és civil szervezeteket. A munkanélküliség növekedett. A nehéz helyzetbe került vállalkozások elbocsátották alkalmazottaikat, illetve a térségben legjelentősebb ágazat, a mezőgazdaság is egyre szűkülő lehetőségeket kínál. A HACS tervezési területén a lakosság szám mintegy 3800 fővel csökkent.

A térség népességmegtartó erejének növeléséhez elengedhetetlen a jövedelemszerzési lehetőségek megtartása, bővítése. A stratégia LEADER fejezetében hangsúlyt kívánunk fektetni a helyi, mezőgazdasági jellegű termékek feldolgozására, ezáltal ezen ágazatban tevékenykedők jövedelemszerzési lehetőségeinek kibővítésére.

1.4 A HVS felülvizsgálat során alkalmazott nyilvánossági intézkedések, résztvevők

A HVS felülvizsgálat meghirdetését hirdetmény közzétételével indítottuk. A Hirdetményt a HACS 12 települési önkormányzatának polgármesteri hivatalába megküldtük kifüggesztésre, valamint a HACS honlapján is közzétettük. A hirdetmény a stratégia felülvizsgálatának ütemezését tartalmazta, valamint a tervezői csoport munkájában való részvétel és a projekt ötletbenyújtás módját, határidejét. A HACS honlapján "HVS felülvizsgálat 2011" menüpontot hoztunk létre, mely menüpontban bárki számára elérhető a felülvizsgálattal kapcsolatos valamennyi dokumentum (jelenlegi stratégia, célterület adatlapok, IH és HACS közlemények, projekt ötlet adatlap, stb.). Fentieken túl 2 fórum került megtartásra, mivel a HACS tervezési területe 2 kistérséget foglal magába, ezért 1 fórum a szentesi kistérségben, 1 fórum pedig a csongrádi kistérségben került megrendezésre. A fórumokról e-mailben megküldött és polgármesteri hivatalokban kifüggesztett meghívókkal, valamint a HACS honlapján való közzétételrel tájékoztattuk az érdeklődőket. A csongrádi kistérségben 6 fő résztvevővel, a szentesi kistérségben pedig 7 fő résztvevővel kerültek megtartásra a fórumok. A fórumokon összesen 5-6 projektötlet érkezett be, melyek közül 3 db érkezett be civil szervezetektől. A fórumokon kitöltött projekt adatlapokon további adatlapok is érkeztek be irodánkhoz, mindösszesen 5 db.

1.5 A HVS felülvizsgálat során elfogadott módosítások

A felülvizsgálat 1. szakaszában bebizonyosodott, hogy a 2008 júniusában elkészített stratégia főbb irányvonalai továbbra is tarthatók. A Helyzetelemzés alapján kiderül, hogy a Helyi Akciócsoport területén nem mentek végbe jelentősebb társadalmi és gazdasági változások.

Sajnos az megállapítható, hogy a munkalehetőségek száma, a jövedelemszerzési lehetőségek száma csökkent, az agrárium helyzete nem javult, egyre nehezebb a versenyképes termékek előállítását. Agrárjellegű térségről lévén szó, mindenképpen szükséges kitorési pontot találnunk ezen ágazatnak. A térség gazdasági versenyképességének megőrzése, növelése érdekében a térségi őstermelők, már működő mezőgazdasági vállalkozások műszaki-technológiai, infrastrukturális fejlesztéseinek támogatására került kiírásra HPME a LEADER 1. körben. A célterületre egyetlen pályázat sem érkezett be a térségből. Az érdektelenség minden bizonnyal annak tudható be, hogy alanyi feltétel volt a 4 EUME alatti üzemméret. Várhatóan – előzetes igényfelmérése alapozva - egy következő kiírás keretében sem érkezne be pályázat ezen célkitűzésre. Indokolt volt ezen HPME helyett új irányvonal kijelölése. Így a legjelentősebb módosítás a stratégiában e területen történt. A tervezői csoport a helyi igényekre alapozottan más irányt választott az agrárium helyzetének javítására. Fő célkitűzésként az Annex I. termékek feldolgozási, értékesítési lehetőségeinek megteremtése került megfogalmazásra.

2. Helyzetelemzés

2.1 A LEADER Helyi Akciócsoport által lefedett terület ismertetése

Az Alsó-Tisza Vidék Fejlesztéséért Egyesület által lefedett terület Csongrád megye északi részén, a Tisza magyarországi szakaszának alsó folyásánál, Budapesttől 109 km-re, Szegedtől 38 km-re, Bács-Kiskun és Jász-Nagykun-Szolnok megyék találkozásánál helyezkedik el. Az Akciócsoport területe 1.153 km², 12 települést foglal magába, melyek közül 2 város (Csongrád, Szentes). A HACS települései 2 kistérséghez – csongrádi és szentesi – tartoznak, mindkettő hátrányos helyzetű kistérség. A térség lakossága 65.278 fő, (2010.) a városokban élő lakosok száma 46.405 fő. A térség - közlekedés és tökevonzó képesség szempontjából - periférikus helyzetű, a településrendszer jellegzetes eleme, a kiterjedt tanyavilág. A térségbe nem vezet autópálya, azon csupán két főútvonal halad át: a 45-ös és a 451-es. A térségre jellemző az elöregedő népesség, a csökkenő lakosság, a fiatalok elvándorlása. Nagymértékű a munkanélküliség, a munkalehetőségek hiánya különösen a községek esetében jellemző. A községekben hiányos az infrastruktúra: utak nem megfelelő minősége, szennyvízelvezetés-kezelés, valamint a felszíni vízelvezetés hiánya; belvízveszély.

A hiányos infrastruktúra miatt nem települnek le tőkeerős befektetők. Az ipar Csongrád és Szentes városban koncentrálódik, főként kis- és középvállalkozások a jellemzőek.

A térség agrárjellegű vidék, legnagyobb számban hagyományosan a kisgazdaságok vannak jelen, amelyek 1-5 ha földterületen gazdálkodnak. Leginkább jellemző termelési ág a kertészet: zöldség-, gyümölcs-, szőlőtermesztés; szántóföldi növénytermesztés; állattenyésztés (baromfi, sertés). E gazdálkodási és rájhasznosítási hagyományok megőrzése jelenti a térség falusi turizmusának az alapjait is. A térség jelentős idegenforgalmi potenciállal rendelkezik. A meglévő attrakciók fejlesztésére és újak kialakítására irányuló törekvések egyre erősebbek. Legjelentősebb turisztikai értékeink a felszíni vizek (Tisza, Kurca, Körös, Csaj-tó, horgász - termál tavak), valamint a természetvédelmi területek. A mezőgazdasághoz kapcsolódó feldolgozó üzemek közül a térségben, európai viszonylatban is a legmodernebb technológiával üzemelő baromfifeldolgozó működik

(Hungerit Zrt). Általánosan azonban hiányzik a helyi terményekre alapozott feldolgozóipar, amely megnövelné az itt előállított termékek hozzáadott értékét. A térség fejlesztési lehetőségeit meghatározza a jelentős termálvízvagyon, amely mind a mezőgazdaságban - főleg, a kertészeti ágazatban -, mind a turizmus területén (gyógy- és termál fürdők) kitörési pont lehet.

Az Alsó-Tisza Vidék Fejlesztéséért Helyi Akciócsoport tervezési területe a természeti erőforrások tekintetében Csongrád megye egyik legjobb adottságú területén helyezkedik el.

Természeti adottságok közül kiemelkedő a jó termőképességű talaj, az értékes felszíni vízkészletek, a jelentős termálvízvagyon, a napsütéses órák nagy száma, valamint táj-és természeti értékek.

A térség egész területe síkvidék. A mezőgazdaság szempontjából lényeges, hogy a művelt területeken alapvetően négy talajtípus található. Legnagyobb területen fellelhetők a mezőszéki talajok, majd a réti talajok, homok és öntéstalajok. A térségben előforduló talajtípusok minősége jónak mondható, (21-34 AK).

Az értékes vízkészletek jelentik a térség legjelentősebb turisztikai és természeti értékeit. A felszíni folyó vizek közül jelentős a Tisza és holtágai, Körös, Kurca, Kórógy-ér, Veker-ér, Dong-ér, Vidre-ér, Mágocs-ér. Az állóvizek közül legjelentősebb a Csaj-tó és a Veker-laposi termáltó.

A térség környezeti állapota

A nagyobb folyóvizek minősége az országhatáron túli szennyezés mértékétől függően változik, míg a térségi jellegű felszíni vízfolyások minősége sok esetben a mezőgazdasági tevékenység, illetve a kommunális eredetű szennyezés miatt, időnként és területenként változó.

A legtöbb településen már megszülettek, illetve készülnek környezetvédelemmel kapcsolatos rendeletek, de sok esetben ezek megvalósítása a tárgyi feltételek (pl. szennyvízkezelés) hiánya miatt késik.

A termálvíz készlet hasznosítása több településen is megvalósul, a városokban gyógyvízként is felhasználják. A termálvíz energiájának legjelentősebb felhasználási területe - a középületek fűtésén kívül - a termálfürdők, valamint a mezőgazdaságon belül a kertészeti ágazatban a növényházak fűtése.

A térség településein fellelhetők az épített örökség emlékei. Helyi jelentőségű védett épületek, műemlékek számos településen megtalálhatók. Állaguk megóvása a jövő generációi számára szükségesek.

A térségben számos különböző szinten védett terület található: országos- és helyi jelentőségű védett természeti területek közül kiemelkedő, a térség legjelentősebb természeti értéke a Körös-Maros Nemzeti Park területéhez tartozó Cserebökényi puszták, illetve a Pusztaszéri Tájvédelmi Körzetbe tartozó Csaj-tó. A védett természeti területeket tovább növelik a Tisza-menti ártéri erdők, illetve a Natura 2000 területek.

A térség felszíni vizei komoly árvíz veszélyt is jelenthetnek, továbbá a „vízbőség” a mély fekvésből adódóan belvizes problémaként is jelentkezhet. A térség szélsőséges időjárási viszonyosságai miatt nyaranta aszályveszéllyel is számolni kell.

Az ivóvíz megfelelő mennyiségben áll rendelkezésre a településeken, bár a minőségét illetően megállapítható, hogy egyes esetekben az arzéntartalma meghaladja a meghatározott határértéket. A felszín alatti vizek szennyezését, főleg a szennyvízkezelés hiánya a helyi szikkasztók és a nem megfelelő állattartás, valamint a szakszerűtlen mezőgazdasági vegyszerkezelés okozza.

A hátrányos helyzetű települések bemutatása

A célterület mindkét kistérségét (csongrádi, szentesi) a kedvezményezett térségek besorolásáról szóló 311/2007. (XI. 17.) Kormányrendelet a területfejlesztés szempontjából hátrányos helyzetű kistérségek közé sorolta. A térség 12 települése közül 9 (Derekegyház, Árpádhalom, Fábiansebestyén, Nagymágocs, Nagytőke, Eperjes, Csanytelek, Tömörkény, Felgyő) a 240/2006. (XI. 30.) Kormányrendelet értelmében a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott, illetve az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések közé került.

A települések környezetének ökológiai állapota jó, nagy részben fennmaradtak a természetes élőhelyek, a honos növény és állatfajok, természetvédelmi területek, felszíni vízfelületek, a célterület ezért jelentős idegenforgalmi potenciállal rendelkezik az aktív turizmus kihasználására.

A hátrányos helyzetű települések demográfiai helyzete nagyon kedvezőtlen, a népességfogyás állandó, a falvak folyamatos elöregedése figyelhető meg. A településeken a korábbi időszakban meghatározó jelentőségű volt a hagyományos mezőgazdasági termelés, tekintve, hogy a térség mezőgazdasági jellegű vidék. Ezen ágazat foglalkoztatási lehetőségei, termelési és piaci viszonyai rendkívüli módon beszűkültek. A termékek nagy része jelenleg feldolgozatlan formában hagyja el a térséget, az előállított termékekre nem alakult ki jelentős feldolgozóipar. A településeken a vállalkozói szektorban jellemzően mikro- és kisvállalkozások, valamint az egyéni vállalkozások működnek, akiknek jelentős többsége kényszervállalkozó. Nagyobb vállalkozások nincsenek, illetve elenyésző számban vannak jelen ezen településeken, ennek elsődleges oka az infrastrukturális elmaradottság. A kevés munkalehetőség miatt a fiatalok nagy számban elhagyják a térséget.

A településeken belüli úthálózat kiépítettségi szintje alacsony, a járdák, kerékpárutak hálózata minimális. Szennyvízelvezető-hálózat csak Felgyőn üzemel, a felszíni víz- és csapadékvíz elvezető rendszer a települések többségében elavult.

A térség foglalkoztatottsági helyzete

A 90-es években végbement gazdasági átalakulás a térségben is - úgy, mint az ország teljes területén - megteremtette a munkanélküliség problémáját. A térség vállalkozásainak száma bővült ugyan, de a fejlődésük nem ennyire egyértelmű, ugyanis hiába jöttek létre új munkahelyek, a régiéket folyamatosan szűntek meg. A fiatalok számára, különösen a községekben nem születtek olyan munkahelyek, amelyek lehetőséget jelentettek volna a számukra.

A munkanélküliség mellett az egyre növekvő számban előforduló úgynevezett inaktívak (öregségi, rokkantsági nyugdíjasok és járulékosok) módosítják a népesség gazdasági aktivitás szerinti összetételét. Tehát a térségre is jellemző az országos tendencia, mely szerint a gazdaságilag aktív személyekre egyre több eltartott, egyre nagyobb teher jut.

Az akciócsoport területén 2010. decemberben a regisztrált álláskeresők száma 1557 fő volt. A munkanélküliségi arány 2010. decemberében a Csongrádi kistérségben 11,92%, a Szentesi kistérségben 9,19%, volt.

Önkormányzati becslések szerint a valós munkanélküliség ettől lényegesen magasabb lehet. Ezen munkanélküliek egy része alkalmi munkából él, egy része időnként közmunkát végez. Mások családi gazdaságokban tevékenykednek, míg nem találnak megfelelő munkahelyet, és sajnos megállapítható, hogy léteznek olyan munkanélküliek is, akik egyáltalán nem szándékoznak

munkát vállalni. A munkavállalók ingázása a térségben is létezik, településenként legalább 30-40 munkavállaló a városokba (Csongrád, Szentes) jár dolgozni.

A foglalkoztatás ágazonkénti területi eloszlását vizsgálva megállapítható, hogy az ipar szinte kizárólag Szentes és Csongrád városokban koncentrálódik.

Az iparban dolgozó szakmunkások egy részének a cégek visszajelzése szerint, az átképzésre lenne szükség a folyamatosan újuló technológiai fejlődés miatt. A többi településen a legfontosabb megélhetési forrás a lakosság számára a mezőgazdaság. Ezen településeken a mezőgazdasági kistermelés szerepe a családok megélhetésében elsődleges, csaknem minden családra jut egy gazdaság. Mezőgazdasági jövedelem kiegészítő tevékenységet szinte minden család folytat, de a kevés munkalehetőség miatt, sokaknak ez a főállása. A mezőgazdaságon belül egyaránt jelen van a térségben a kertészet, az állattenyésztés, és a szántóföldi növénytermesztés. Az utóbbi időszakban az állattenyésztési ágazat versenyképessége romlott a legtöbbet, és egyre többen hagytak fel ezzel a tevékenységgel.

A térség gazdasági struktúrája a kilencvenes években átalakult. A régi nagyvállalatok felbomlottak kisebb gazdasági társaságokra, másrészt új, többnyire kisméretű gazdálkodó szervezetek alakultak. Az ipar Szentes és Csongrád városban koncentrálódik. A falvakban kevés a vállalkozás, így a térség vállalkozási aktivitása elmarad a megyei élvonaltól. A nagyobb vállalkozások többsége a feldolgozóipar, légtechnika, műszeripar, hűtőipari berendezések gyártása, húsipar, kisállat-eledelgyártás, bútorgyártás területén tevékenykedik.

A vállalkozások infrastrukturális ellátottsága (közlekedés, víz, gáz, elektromos áram, szennyvíz, hulladékgyűjtés) a városokban jó, Csongrádon, Felgyőn és Szentesen működik ipari park. A településeken a közmű ellátottság rosszabb, főleg a külterületen lévő mezőgazdasági üzemek megközelítése nehézkes a mezőgazdasági utak kiépítetlensége miatt.

A térségben a többi településen a korábban működő ipari jellegű vállalkozások megszűntek, a kisebb feldolgozóipari üzemek többségével együtt. A mezőgazdaságon kívül, elsősorban a szolgáltatások terén működnek mikro- és kisvállalkozások, melyeknek egy része foglalkozik mezőgazdasággal, bár csak jövedelem kiegészítésként.

A mezőgazdasági nagyüzemek helyén közepes méretű vállalkozások alakultak kevés alkalmazottat foglalkoztatva, tevékenységi körükön kívül szolgáltatásokat nyújtanak a mezőgazdasági kistermelőknek, melynek jelentős része őstermelő.

Az akció csoport kisebb településein tehát még mindig a mezőgazdaság szerepe, súlya számottevő, a lakosság jelentős része a mezőgazdaságból él, valamint a mezőgazdasági tevékenység révén jut jelentős kiegészítő jövedelemhez.

A kistermelőkre és a nagyobb mezőgazdasági egyéni gazdálkodókra is jellemző a vegyes gazdálkodás (több lábon állás). A gazdálkodók egyaránt foglalkoznak szántóföldi növénytermesztéssel, kertészeti kultúrákkal, állattenyésztéssel.

Civil szerveződések

Az Alsó-Tisza Vidék Fejlesztéséért Egyesület tervezési területén számos civil szervezet működik. A térségben a civil szervezetek száma ebben az évtizedben megnövekedett. Nagy többségük a szociális ellátás és egészségügy, a művelődés, a sport és az oktatás területén működik.

Legnagyobb számban az egyesületi forma terjedt el. Csaknem minden településen megtalálható sportegyesület, idősek klubja, polgárőrség, nagycsaládosok egyesülete, mozgáskorlátozottak egyesülete, horgász egyesület, vadásztársaság. Gyakori a gyermekek oktatását, nevelését célzó civil

szervezetek, tűzoltó egyesületek, néptánc együttesek, gazdakörök, lovas egyesületek, népdalkörök, környezetvédő egyesületek.

Az érdekképviseleti társadalmi szervezetek közül a két városban a kamaráknak találhatóak kirendeltségei.

A legtöbb településen a civil szerveződések működése helyi jellegű, Szentesen országos hatáskörű civil szervezet is tevékenykedik. Több területen lehetne együttműködéseket kialakítani.

Demográfiai jellemzők: Az Alsó-Tisza Vidék Fejlesztéséért Helyi Akciócsoport területén a lakosság demográfiai jellemzői az országos átlagot mutatják. A térség népessége folyamatosan fogy, öregszik, a halálozások száma meghaladja a születéseket.

A településeket vizsgálva, nagyon heterogén képet mutatnak, mind a területük nagysága, mind lakosság szám alapján. A legnépesebb település Szentés 28.927 fő (2010. január 1.) és Csongrád 17.478 fő (2010. január 1.) lakossal. Fontos megemlíteni, hogy a többi település sem egységes az állandó népesség tekintetében, hiszen a legkisebb község Nagytőke 440 (2010.01.01.) lakosától egészen a 4.601 (2010.01.01) lakosú Szegvár nagyközségig szóródnak az adatok. Az akciócsoport lakónépességének 71 %-a él a két városban.

A térség népsűrűségét vizsgálva megállapítható, hogy a két városé a legnagyobb. A többi településen szintén nagy szórás tapasztalható ezen mutató esetében is.

A térség települései kiterjedt külterülettel rendelkeznek, ahol számottevő tanyavilág van.

A községekben lényegesen magasabb a külterületi lakosság aránya mint a két város esetében, a népsűrűségük ennek következményeként alacsonyabb. A tanyák infrastrukturális állapota rossz, az ott élők szociális segítségnyújtásra szorulnak. A kis községekre jellemző a periférikus helyzet minden negatívuma, az elnéptelenedés veszélye fenyegeti őket, különösen igaz ez Árpádhalom, Nagytőke és Eperjes esetében.

A térségben kevesebb a születések száma mint az elhalálozásoké, amit az elvándorlási különbözet tovább csökkent. A térségben a természetes fogyás meghaladja a megyei átlagot. A lakosság elvándorlása kettős képet mutat. Egyrészt a fiatal, képzettebb munkaerő a biztosabb megélhetést, nyújtó városokat választja lakóhelyül (Szeged, Budapest, dunántúli nagyvárosok), másrészt a városokban anyagi gondokkal küszködő kisjövedelműek a tanyasi, falusi lakóhelyet keresik. A kitelepülők ezzel további szociális terhet rónak az amúgy is forráshiányos kistérségi önkormányzatokra.

A nemek aránya az országos átlagnak megfelelő, a nők száma a magasabb.

A házasságkötések száma csökkenő tendenciát mutat, a válások száma magas, de az emelkedése megállt.

A gyermekvállalási kedv alacsony, többnyire 2 gyermeket vállalnak a családok.

Az akciócsoport területén a roma népesség aránya 5%. A roma népesség a térségben a két városba koncentrálódik.

Az akciócsoport területén az infrastruktúra kiépítettsége az országos átlagot tükrözi.

A térségbe nem vezet autópálya. Az M5-ös autópálya az akciócsoport településeitől 30-60 km-re halad el. A közlekedés szempontjából jelentős két főút, amely a térségen áthalad a 45-ös és a 451-es. A 451-es főút csak a két várost Szentest és Csongrádot érinti, melynek az elkerülő szakaszai mindkét város esetében elkészültek. A településeket összekötő és a belterületi szilárd burkolatú utak kiépültek ugyan, de a legtöbb szakaszon javításra szorulnak.

Összekötő és mezőgazdasági utak építése sürgető, ugyanis a települések kiterjedt tanyavilága leggyakrabban csak földúton közelíthető meg

A településeken belüli és külső kerékpárút-hálózat az igényekhez mérten kiépítetlen és rossz minőségű. A kerékpáros forgalom a települések közelsége miatt jelentős, ezért mindenképpen szükséges a kerékpárutak kiépítése a biztonságos közlekedés érdekében.

Vasútvonal az akciócsoport területén lévő települések közül csupán négyet érint, azonban ezek a vonalak korszerűtlenek, a járatok száma és gyakorisága nem felel meg az igényeknek.

Tiszai kikötő Szentesen és Csongrádon található, mindkettő fejlesztésre szorul. Kisrepülőgépek fogadására alkalmas, füves repülőtér Szentesen üzemel.

Térségi szinten a szennyvízkezelés megoldatlan. Kizárólag Szentesen, Csongrádon és Felgyőn épült ki közcsatorna-hálózat, Szentesen és Csongrádon pedig szennyvíz-tisztító.

A szilárd-hulladék gyűjtés a térségben szervezeten működik, azonban a kezelése jelenleg megoldatlan, ugyanis a településeken a jelenleg használt hulladéklerakók lassan betelnek. A probléma megoldása érdekében a térség három települése, Tömörkény, Felgyő és Csongrád csatlakozott a Homokhátsági Regionális Települési Hulladékgazdálkodási Projektkehez, a többi település a Délkelet-alföldi Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer (DAREH) Önkormányzati Társulás hulladékgazdálkodási projektjéhez való társulást választotta. A két projekt megvalósulása elengedhetetlen a bezárt lerakók rekultiválása és a térségi hulladék kezelése érdekében. Szentesen, Csongrádon, Felgyőn, Tömörkényen és Szegváron jól működik a szelektív hulladék begyűjtési rendszer, melynek továbbfejlesztését tervezik.

A térségben minden településen van kiépített közüzemi ivóvíz-hálózat, azonban némely esetekben a magas arzéntartalom miatt kifogásolható a vízminőség.

A gázellátás minden településen kiépült, az áramellátás a tanyák kivételével minden településen megfelelő.

A térségben több internet és kábeltelevízió-szolgáltatás is működik, a hálózatok folyamatosan bővülnek. A rákötések száma a kistelepüléseken is folyamatosan növekszik.

A vezetékes telefon-ellátottság a településeken megfelelő. A hazai mobiltelefon szolgáltatók hálózatai elérhetőek. A mobiltelefon elterjedésével a vezetékes telefon előfizetők száma fokozatosan csökken.

Az akciócsoport területén az infrastruktúra fontos elemei a nagy számban előforduló termálkutak. A termálvizet hasznosítják növényházak, lakóházak, középületek fűtésére, valamint gyógy- és turisztikai célokra.

2.2 A LEADER Helyi Akciócsoport és a helyi partnerség

Alsó-Tisza Vidék Fejlesztéséért Egyesület által lefedett térségben a 2007-2013 közötti időszakra szóló előtt is készült LEADER stratégia. A HACS jelenlegi települései közül 8 település a korábbi LEADER + programban is részt vett, így ismert volt az elejétől fogva a LEADER program társadalmasítása, valamint a helyi igények kielégítése és partnerség megteremtése a különböző szférák között.

A csongrádi és a szentesi kistérség aktív vidékfejlesztési szereplői 2008 májusában megalakították az Alsó-Tisza Vidék Fejlesztéséért Egyesületet abból a célból, hogy az ÚMVP - hez igazodva elképzeléseiket, ötleteiket megvalósítsák. A Helyi Akciócsoport tagsága 12 önkormányzatot, 10

vállalkozást és 10 civil szervezetet foglal magába, a civil és vállalkozói szféra aránya a tagságban 62,5 %-ot tesz ki.

A Helyi Akciócsoport működésének célja, hogy biztosítani tudja a helyi szereplők bevonását a térség vidékfejlesztésébe.

A helyi partnerség érvényesült a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megalkotásában. A tervezői csoport üléseken a köz, civil és vállalkozói szféra együttgondolkodásából született meg a HVS, melynek elvei mentén mintegy 900 millió forint támogatás került lekötésre a HACCS tervezési területén.

Egyesületünk folyamatos ügyfélszolgálati tevékenységgel, fórumokkal és tájékoztató e-mailek megküldésével áll a HACCS tagok, a helyi kedvezményezettek, valamint egyéb vidéki szereplők rendelkezésére. Fenti tevékenységek mellett a Helyi Akciócsoport honlapján naprakész, hasznos információk közzétételével segítjük a térség vidéki szereplőit.

2.3 A LEADER megvalósítás során elért eredmények áttekintése

A 2008-ban elfogadott Európai Unióval az Alsó-Tisza Vidékért című stratégiánk legfontosabb céljai: a térség népesség-megtartó képességének erősítése, az életminőség javítása, a foglalkoztatás javítása és jövedelemszerzési lehetőségek fokozása volt.

Az elért eredmények bemutatása:

III. tengely

Falumegújítás jogcím

A környezeti állapot és a falukép javítását szolgáló fejlesztések (főterek, parkok, játszóterek, pihenőutak, sétautak) és egyéb közterületek felújítása, továbbá a közösségi vagy gazdasági célokat szolgáló épületek felújítása cél a térségben több településen megvalósult. 4 önkormányzat és 1 civil szervezet, valamint 1 egyházi intézmény kapott támogatást ezen intézkedésen belül. Mivel a térségben még igény mutatkozik ezirányú fejlesztésekre szükséges további forrás elkülönítése.

A helyi piacok létrehozására, illetve a meglévők felújítására is került elkülönítésre forrás a HVS-ben. 3 piac megvalósításával számoltunk a tervezés során. 2 település önkormányzata nyert el támogatást ezen célkitűzés megvalósítására. A végrehajtás tapasztalatai alapján további igény nem mutatkozik ezirányú fejlesztések megvalósítására, így ezen intézkedésre további forrás elkülönítése nem indokolt.

Vidéki örökség megőrzése jogcím

A helyi vagy országos védelem alatt álló épületek külső és belső felújítása, korszerűsítése célkitűzésre szinte minden településről érkezett be támogatási kérelem, az intézkedés keretében 6 templom külső és/vagy belső felújítása valósul(t) meg. Kisebbségi felújítási igények még várhatók, így ezen intézkedésre forrás elkülönítése még indokolt.

Turisztikai tevékenységek ösztönzése jogcím

A falusi magán és ifjúsági szálláshelyek, szálláshelyhez nem feltétlenül kötött turisztika szolgáltatások fejlesztése célkitűzésre a helyi akciócsoport 5 településről érkezett be pályázat. Az intézkedés keretében 8 helyen kerül megvalósításra szálláshely fejlesztés, vagy turisztikai szolgáltatásfejlesztés. A jogcím nagy népszerűségnek örvend a térségben, további igények mutatkoznak kisebb-nagyobb fejlesztések megvalósítására.

Mikrovállalkozások fejlesztése

A mikrovállalkozások létrehozásának támogatása, valamint a már meglévő vállalkozások műszaki-technológiai, infrastrukturális, valamint szolgáltatás bővítésének fejlesztésére nagy érdeklődés mutatkozott a térségben. Elmondható azonban, hogy a nagy érdeklődés a 2 városra (Csongrád, Szentés) vonatkozott. Pályázatok Szentésről érkeztek be, mivel Csongrád 100 fő/km² fölötti népsűrűsége miatt nem volt jogosult település ezen jogcímre. Hátrányos helyzetű településről az 1. és 2. körös benyújtási időszakban mindösszesen 2 db támogatási kérelem érkezett be. Ez véleményünk szerint annak tudható be, hogy a hátrányos helyzetű településeken tevékenykedő vállalkozások jórészt az agráriumban tevékenykednek és ők ezen jogcímbe nem igényelhetek támogatást. A jogcím keretében az 1. körben 5 kérelem nyert el támogatást, a második körben kiemelkedő érdeklődés övezte ezen támogatási tartalmú kérelmet, 14 pályázat érkezett be. A jogcím újbóli kiírását több érdeklődő várja a térségben.

IV. tengely - LEADER

A társadalmi identitás, vidéki közösségek, a szomszédos települések kapcsolatainak erősítése érdekében a közösségi rendezvények támogatására kiírt pályázat népszerűnek bizonyult a térségben. Mind önkormányzatok, mind civil szervezetek nyújtottak be pályázatot, 7 pályázatból 5 pályázat nyert el támogatást. A végrehajtás tapasztalatai alapján megállapítható, hogy szükség van az olyan típusú rendezvények támogatására, melyek célja a helyi identitás tudat és a kulturális örökség fenntartása. Az intézkedésre forrás allokálása indokolt.

A LEADER HACS területén megvalósuló kulturális és közösségi rendezvények megvalósításához kapcsolódó eszközök beszerzésének támogatására kiírt pályázat szintén eredményesnek bizonyult. Döntően az önkormányzatok adtak be a pályázatot. A benyújtott 5 db pályázatból 4 pályázat nyert el forrást. A megtartott fórumokon és egyéb észrevételek alapján szükséglet mutatkozik az intézkedés újbóli meghirdetésére, így forrás elkülönítése indokolt.

A már működő magán szálláshelyek felújításához és korszerűsítéséhez kapcsolódó építés, bővítés, korszerűsítés, épületgépészet, eszközbeszerzés, magán szálláshelyhez nem feltétlenül kötött (alkalmi falusi, agroturisztikai, ökoturisztikai, lovas turisztikai, horgász turisztikai, vadász turisztikai, borturisztikai, kerékpáros turizmushoz kapcsolódó, vízi turizmushoz kapcsolódó szolgáltatások) szolgáltatásfejlesztés Csongrádon célkitűzésre 5 pályázat érkezett be, ebből 4 nyert el támogatást.

Az előzetes igényfelmérésre alapozva az intézkedés újbóli meghirdetése és forrás elkülönítése indokolt.

A borászati pincék látogathatóvá tétele érdekében épület felújításra, korszerűsítésre, borkóstoló helyiség kialakítására, eszközbeszerzésre Csongrád területére megfogalmazott intézkedésre 2 pályázó nyújtott be pályázatot, mindkettő elnyerte az igényelt támogatást. Az előzetes felmérések alapján ezen intézkedésre újabb kiírás és forrás elkülönítése nem indokolt, mivel az Új Széchenyi Terv keretében hasonló fejlesztésre lehet pályázni.

A HVS-ben célkitűzéséként szerepelt a gasztronómiai rendezvények, fesztiválok támogatása a nem hátrányos helyzetű településeken (Csongrád, Szentés, Szegvár). A LEADER 1. körben ezen célkitűzésre HPME nem került kiírásra. Az előzetes igényfelmérések alapján indokolt lenne HPME kiírása, fenti célkitűzés módosításával valamennyi kulturális és közösségi rendezvény támogatására – hasonlóan a hátrányos helyzetű településekre megfogalmazott célkitűzéshez -. Az intézkedésre forrás elkülönítése indokolt.

A térség gazdasági versenyképességének megőrzése, növelése érdekében a térségi őstermelők, már működő mezőgazdasági vállalkozások műszaki-technológiai, infrastrukturális fejlesztéseinek támogatására került kiírásra HPME. A célterületre egyetlen pályázat sem érkezett be a térségből. Az érdektelenség minden bizonnyal annak tudható be, hogy alanyi feltétel volt a 4 EUME alatti üzemméret. Várhatóan – előzetes igényfelmérése alapozva - egy következő kiírás keretében sem érkezne be pályázat ezen célkitűzésre. Indokolt ezen HPME teljes átdolgozása, új vállalkozási alapú HPME megfogalmazása a hátrányos helyzetű települések vonatkozásában.

2.4 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának indokoltsága

Az Alsó-Tisza Vidék Fejlesztéséért Egyesület 2008 júniusában készítette el HVS-ét. A helyi foglalkoztatottság és a jövedelmek növelését, valamint az életminőség javítását célzó fejlesztési prioritásokból származó intézkedések megvalósítását terveztük megvalósítani.

A stratégia 2008-as tervezése óta olyan változások következtek be melyek indokolják a stratégia általános felülvizsgálatát.

A válság hátrányosan érintette, mind az önkormányzatokat, mind a vállalkozásokat és civil szervezeteket. A munkanélküliség növekedett. A nehéz helyzetbe került vállalkozások elbocsátották alkalmazottaikat, illetve a térségben legjelentősebb ágazat, a mezőgazdaság is egyre szűkülő lehetőségeket kínál. A HACS tervezési területén a lakosság szám mintegy 3800 fővel csökkent.

A térség népességmegtartó erejének növeléséhez elengedhetetlen a jövedelemszerzési lehetőségek megtartása, bővítése. A stratégia LEADER fejezetében hangsúlyt kívánunk fektetni a helyi, mezőgazdasági jellegű termékek feldolgozására, ezáltal ezen ágazatban tevékenykedők jövedelemszerzési lehetőségeinek kibővítésére.

Az Alsó-Tisza Vidék Fejlesztéséért Egyesülethez a 3. tengely jogcímeire az eddigi 2 kör során mindösszesen 57 db támogatási kérelem érkezett be. A kérelmek 71,9%-a (41 db) gazdaságfejlesztési jogcímre érkezett be. A gazdaságfejlesztésen belül 24 kérelem mikrovállalkozás fejlesztésre, 17 kérelem pedig turisztikai célú fejlesztés megvalósítására irányult. A falumegújítás jogcímre 10 db kérelem, míg a vidéki örökség megőrzése jogcímre 6 db kérelem került beadásra.

A III. tengelyre rendelkezésre álló forrás nagy részben (76%-ban) lekötésre került az 1. körben, valamint a fellebbezések jóváhagyása után. A források megoszlását tekintve a gazdaságfejlesztésre lekötött források nagysága az összes III. tengelyes forrás 42,9%-át teszi ki.

A 4. tengely 5 célterületére mindösszesen 19 db pályázat érkezett be. Az 5 célterületből 3 vállalkozási alapú fejlesztésre, 1 közösségi célú fejlesztésre és 1 célterület pedig rendezvény megvalósításra került kiírásra. A vállalkozási alapú fejlesztésen belül a már működő magánszálláshelyek fejlesztésére, szálláshelyhez nem feltétlenül kötött turisztika célú fejlesztésre Csongrádról nyújthattak be pályázatot az érdeklődők. A célterületre 5 pályázatot adtak be. A vállalkozási alapú fejlesztés 2. célterülete a borpincék fejlesztése volt, melyre szintén Csongrádról lehetett pályázatot benyújtani, 2 pályázat érkezett. A vállalkozási alapú fejlesztésen belül az őstermelők, mezőgazdasági kisvállalkozók technológiai és infrastruktúra fejlesztése célterületre nem érkezett be támogatási kérelem (minden bizonnyal a 4 EUME alatti üzemméret korlátozó tényező miatt). A közösségi célú fejlesztésre, melyen belül kulturális és közösségi programokhoz kapcsolódó eszközbeszerzésre került kiírásra pályázat, 5 pályázat került benyújtásra. A rendezvény jogcímre – kulturális és közösségi rendezvények megvalósítása – 7 pályázat érkezett. Láthatóan a rendezvények, valamint az azokhoz kapcsolódó eszközbeszerzések voltak a népszerűbbek a pályázók körében.

A LEADER-ben rendelkezésre álló forrásnak 13,2%-a került lekötésre az 1. körben. A forrás csekély mértékű lekötése a már fentebb említett vállalkozási alapú jogcím őstermelők, mezőgazdasági vállalkozások fejlesztése célterületre mutató érdektelenség.

Az eddigi tapasztalatok alapján:

- A III. tengely esetében a 2. körben beérkezett kérelmek döntő hányada gazdaságfejlesztésre irányul, így nagy valószínűséggel sikerül megvalósítani a kötelezően előírt 45% gazdaságfejlesztést a stratégiában.
- A IV. tengely (LEADER) esetében a stratégia gazdaságfejlesztési HPME-ire kell koncentrálnunk. Ezen belül a hátrányos helyzetű településekre vonatkozó HPME-kre. Kiemelt cél a munkahelyek megtartása, esetlegesen új munkahelyek teremtése. A beérkezett projektötletekre, fórumokon elhangzottakra kell építenünk.

2.5 SWOT elemzés

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> - A térség természeti adottságai kedveznek a turizmusnak - kulturális és épített környezeti értékek - kiterjedt és aktív civil szféra - tájjellegű termékek - magas színvonalú mezőgazdasági ismeretek - Két nagyobb város is a helyi akciócsoport területén belül található 	<ul style="list-style-type: none"> - Hiányos infrastruktúra(utak,szennyvízcsatornázás ,felszíni vízelvezetés); - közutak rossz állapota - munkanélküliség - nem versenyképes helyi termékek - A fenntartható, környezetbarát gazdálkodással kapcsolatos tapasztalatok hiánya - elvándorlás - lakosság elöregedése - vállalkozói aktivitás csökken - tőkehiány
Lehetőségek	Fenyegetések
<ul style="list-style-type: none"> - vidékfejlesztési pályázatok - turizmus iránti igény növekedése - igény a helyben előállított termékekre - mezőgazdasági termékek feldolgozásának támogatása - - A közeli nagyváros, mint felvevő piac szerepének erősödése 	<ul style="list-style-type: none"> - A LEADER pályázatokkal kapcsolatos csökkenő pályázói aktivitás - természeti károk (belvíz) - A fiatalok elvándorlása a térségből folytatódik - önkormányzatok csökkenő finanszírozása - vállalkozói terhek növekedése - gazdasági válság fokozódása

3. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia

3.1 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe

Az Alsó-Tisza Vidék Fejlesztéséért Egyesület „Európai Unióval az Alsó-Tisza vidékért” elnevezésű Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájában megfogalmazott célkitűzések megvalósulása esetén 2013-ra a foglalkoztatottság és jövedelmek növekednek valamint az életminőség javul, ezáltal a térség népesség-megtartó képessége fokozódik. A helyi agrártermékek feldolgozási, értékesítési lehetőségének megteremtésével a Helyi Akciócsoport településein tevékenykedő kistermelők, vállalkozások jövedelemszerzési alternatívái bővülnek, a foglalkoztatási lehetőségek száma növekszik, a megújuló energiára épülő rendszerek elterjedtsége fokozódik. A szálláshelyek felújításával, korszerűvé tételével, újak kiépítésével, a turisztikai szolgáltatások kibővítésével növekszik a térség idegenforgalmi vonzereje, nő a térségben eltöltött vendégéjszakák és elköltött jövedelmek mértéke. A falvak megújítása, a védett értékek megőrzése érdekében megvalósított fejlesztések, a közösségi és kulturális rendezvények hozzájárulnak a helyi identitástudat és a kulturális örökség fenntartásához, a helyi közérzet javításához és közvetve a turizmus fejlődéséhez.

3.2 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia kapcsolódása a térség szükségleteihez

A stratégia készítésénél fő cél az, hogy a térségben munkahelyeket tartsuk meg és teremtsünk. Ahhoz, hogy ez megvalósulhasson szükséges a feltételeket megteremtenünk.

Ahhoz, hogy a népességmegtartó képességet fokozzuk biztosítani kell a lehetőséget a jövedelemszerzéshez, és erősíteni kell a helyi identitástudatot.

Jövedelemszerző lehetőségnek tartjuk a turisztikai célú fejlesztések megvalósítását, a helyi agrártermékek feldolgozását, értékesítését, a vállalkozások fejlesztését. A helyi identitástudat erősítéshez hozzájárulnak a térségi kulturális és közösségi rendezvények, a falvak megújítása, védett épületek felújítása..

A stratégia megvalósítása kedvezően hathat a népességszámra, munkahelyeket tarthat és teremthet, ezáltal megállítva az elvándorlást.

A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia kapcsolódása egyéb a térség térségre vonatkozó fejlesztési tervekhez

Stratégiánk az alábbi fejlesztési tervekhez kapcsolódik:

- Új Magyarország Vidékfejlesztési Program
- Új Széchenyi Terv
- Településfejlesztési Konceptiók

3.3. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia fő célkitűzései

- I. Falvak megújítása: A térségben a védelem alatt nem álló, de a település megjelenésében szereppel bíró épületek, illetve közösségi, gazdasági célokat szolgáló épületek felújítása folyamatosan megoldandó feladat. A parkok, pihenőhelyek, játszóterek leromlott állapota is további intézkedést igényel.

Ezen célkitűzésbe soroljuk a III. tengely Falumegújítás jogcím keretében támogatandó fejlesztéseket (védelem alatt nem álló épületek külső felújítása; a település megjelenését javító kisléptékű infrastruktúrafejlesztés /pl.: parkok, közterek felújítása/; játszótér kialakítás, felújítás)

- II. Vidéki örökség megőrzése: Térség települései nem rendelkeznek elegendő bevétellel, hogy építészeti és kulturális örökségüket megóvják, fejlesszék. A településképek javítása további intézkedést igényel.

Ezen célkitűzés alá soroljuk a III. tengely Vidéki örökség megőrzése jogcím keretében támogatandó fejlesztéseket (helyi v. országos védelem alatt álló épületek, építmények külső-belső felújítása, látogathatóvá tétele, kapcsolódó gyalogutak, parkoló, zöldfelületek kiépítése, felújítása; természeti és történelmi látnivalók mentén pihenőhelyek létrehozása, felújítása; előbbiekhöz kapcsolódó helyi identitás fejlesztését és megőrzését, környezeti tudatosságot elősegítő intézkedések megvalósítása)

- III. Vállalkozásfejlesztés: A mikrovállalkozások gazdálkodási adataikra az utóbbi években a csökkenő tendenciájú bevételi források a jellemzőek, emiatt működésük fenntartása, infrastrukturális, technológia és szolgáltatás fejlesztésük egyre nehezebb, ezáltal a piaci igényeknek megfelelő innovációra képtelenek, szükséges további pályázati lehetőségek megteremtése számukra.

Ezen intézkedésbe soroljuk a III. tengely Mikrovállalkozások fejlesztése és létrehozása jogcím keretében támogatandó fejlesztéseket

- IV. Turizmus fejlesztése: A térségben kevés a nívós szolgáltatást nyújtó falusi és ifjúsági szálláshely. A meglévő szálláshelyek állapota többségében még mindig leromlott képet mutat. A turisztikai szolgáltatások mértéke továbbra is alacsony.

Ezen intézkedésbe soroljuk a III. tengely Turisztikai tevékenységek ösztönzése jogcím keretében támogatandó fejlesztéseket (falusi turizmushoz kapcsolódó magán szálláshelyek és kapcsolódó szolgáltatások kialakítása; ifjúsági turizmushoz kapcsolódó minőségi szálláshelyek és kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése; szálláshelyhez nem feltétlenül kötött (agro-, horgász-, erdei-, vadász-, lovas turizmus) szolgáltatások kiépítése), valamint ide soroljuk a IV. tengely keretében turisztikai célú fejlesztések megvalósítását Csongrádon.

V. Helyi agrártermékek feldolgozási, értékesítési lehetőségeinek megteremtése: Térségünkben legjelentősebb ágazat a mezőgazdaság, sok embernek ez az egyetlen megélhetési forrása. A termelők számára jelentős problémát jelent a termékek értékesítése, nem tudnak versenyképes terméket előállítani. A helyben megtermelt, előállított áruk feldolgozása a térség szempontjából nagy potenciált rejt magában, hiszen így az értékesítés lehetőségei javulhatnak.

Ebbe a célkitűzésbe soroljuk a IV. tengely keretében az Annex I. termékek elsődleges, illetve másodlagos feldolgozására, valamint azok értékesítési lehetőségeinek megteremtésére irányuló fejlesztéseket.

VI. Kulturális és közösségi rendezvények megvalósításának támogatása: a térségben az önkormányzatok, civil szervezetek, vállalkozások szűkös anyagi lehetőségeik miatt nem tudnak a lakosság és más településekről ideérkező vendégek részére kulturált szórakozási lehetőséget biztosítani, ezért számukra nélkülözhetetlen ez irányú támogatás nyújtása.

Ezen célkitűzésbe soroljuk a IV. tengely keretében a társadalmi identitás, vidéki közösségek, a szomszédos települések kapcsolatainak erősítése érdekében szervezett kulturális, közösségi rendezvények megvalósításához nyújtott támogatást; az ilyen típusú rendezvények megvalósításhoz szükséges eszközök (pl.: sátor, hang-és fénytechnikai eszközök, stb.) beszerzésének támogatását.

VII. Megújuló energiák felhasználására épülő fejlesztések megvalósítása: a térség jó adottságokkal rendelkezik a megújuló energiákra hasznosíthatósága vonatkozásában (jó termőtalaj, magas napsütéses órák száma, felszíni és felszín alatti vizek). Szükséges a mezőgazdaságban, erdészeti tevékenység keretében keletkező hulladékok, melléktermékek hasznosítása, illetve további a térség adottságaira alapozott megújuló energia hasznosítási lehetőségek kiaknázása.